

Handelwijze van de dierenarts en dierengedragstherapeut, geconfronteerd met een vermoedelijk problematische gezinssituatie bij een cliënt

^{1,2}R. De Meester, ²K. Van Hoey

¹ Vakgroep Medische Beeldvorming, Faculteit Diergeneeskunde, UGent, Salisburylaan 133, B-9820 Merelbeke

² Ethologie en Dierenwelzijn, Katholieke Hogeschool Sint Lieven, Hospitaalstraat 23, B- 9100 Sint-Niklaas

rudydemeester@telenet.be

SAMENVATTING

Dierenartsen en andere dienstverleners, waaronder dierengedragstherapeuten worden soms geconfronteerd met gezinssituaties waarbij bij hen het vermoeden zou kunnen ontstaan van dierenmishandeling of mishandeling van gezinsleden. In dit artikel wordt kort ingegaan op een recente studie die het verband tussen beide heeft onderzocht en op de mogelijkheden die er in België zijn om hierop te reageren. Het wettelijke kader met betrekking tot het verlenen van hulp aan mensen in nood en de zwijgplicht wordt eveneens bekeken. Wanneer het uitsluitend gaat om dierenmishandeling is, afhankelijk van de diersoort en de omstandigheden, een melding via de provinciale controle-eenheden (PCE) van het federaal agentschap voor de veiligheid van de voedselketen (FAVV) of via de inspectiedienst van de federale overheidsdienst (FOD) volksgezondheid of via de lokale politie aangewezen. Wanneer er een vermoeden is van intra- of extrafamiliaal geweld zijn er twee pistes. Men kan via de vertrouwensartsencentra werken, waarbij deze al dan niet beslissen de gerechtelijke instanties te verwittigen, of rechtstreeks via de politie, waarbij het gerechtelijk apparaat steeds in werking treedt. De handigste manier om een overzicht te krijgen van de sociale instanties die in een bepaalde regio kunnen worden ingeschakeld, is via het internet, langs de zogenaamde sociale kaart van de regio (www.desocialekaart.be).

INLEIDING

Een dierenarts of gedragstherapeut voor gezelschapsdieren kan tijdens de uitoefening van zijn/haar beroep niet alleen geconfronteerd worden met dierenmishandeling maar ook met aanwijzingen van een problematische gezinssituatie, zoals partnergeweld en/of kindermishandeling. Geweld binnen het huishouden is een vaak voorkomend probleem dat vrouwen en kinderen maar ook mannen treft. De vraag kan echter eveneens gesteld worden of de huisdieren binnen deze gezinnen medeslachtoffer zijn van dit huiselijk geweld. In welke mate is de dierenarts of de dierengedragstherapeut die dit eventueel zou opmerken, verplicht dergelijke toestanden te melden en tot wie kan zij/hij zich het beste richten?

HET VERBAND TUSSEN HUISELIJK GEWELD, KINDERMISHANDELING EN DIERENMISHANDELING

William Hogarth (1697-1764) was een Engelse kunstschilder en prentkunstenaar in de periode van de barok. Een van zijn meest bekende werken heet "De vier stadia van wreedheid". Het toont in vier etsen aan hoe kinderen die dieren mishandelen, uiteindelijk eindigen als zware misdadigers. Voor een historisch overzicht omtrent deze *cruelty link* wordt verwezen naar Cazaux (2001). Een niet-beperkend overzicht van relevante wetenschappelijke literatuur over dit thema sinds 1999 wordt weergegeven in een lijst onderaan dit artikel.

Recentelijk onderzochten Enders-Slegers en Janssen in Nederland het verband tussen dierenmishandeling en huiselijk geweld (Enders-Slegers en Janssen, 2009).

Uit hun literatuurstudie komt duidelijk naar voor dat de huisdieren van mishandelde vrouwen vaak eveneens mishandeld worden door de partner en in sommige gevallen door de kinderen. Kinderen die getuige en/of slachtoffer zijn van huiselijk geweld en kinderen die slachtoffer zijn van seksueel misbruik, krijgen hierdoor vaak te maken met emotionele problemen en gedragsstoornissen, waarvoor onder andere dierenmishandeling een diagnostisch criterium is. Hun conclusie was dan ook dat er een duidelijk verband bestaat tussen het kind als getuige en/of slachtoffer van huiselijk (of seksueel) geweld en het mishandelen van dieren. In dezelfde studie werd ook gezocht naar mogelijke verbanden tussen dierenmishandeling en overige geweldsdelicten. Personen die dieren mishandelen, blijken inderdaad veelal ook andere geweldsdelicten te plegen. Verder gebruiken plegers van huiselijk geweld regelmatig het huisdier als wapen en/of als middel om hun slachtoffer (s) te dwingen tot het uitvoeren van bijvoorbeeld seksuele handelingen (door onder andere het dier met het leven te bedreigen). Enders-Slegers en Janssen besluiten dat het verband tussen dierenmishandeling en tussenmenselijk geweld door een groeiende en steeds meer overtuigende hoeveelheid onderzoeksresultaten wordt onderbouwd. Niettegenstaande soms aanmerkingen gemaakt kunnen worden, onder andere op de gevolgde methodologie bij een aantal van deze onderzoeken, zijn sommige landen overgegaan tot

het nemen van beleidsmaatregelen op basis van de resultaten ervan. Meer bepaald in de VS, Canada, Australië en Groot-Brittannië gaat men er steeds meer vanuit dat dieren mishandeling het signaal moet zijn dat ook mensen gevaar lopen. Men vertrekt hierbij van de volgende veronderstellingen. Als kinderen dieren mishandelen, kan dit wijzen op huiselijk geweld, kindermishandeling en/of seksueel misbruik. Eveneens houdt het mishandelen van dieren door kinderen mogelijk ook verband met gedragsstoornissen bij deze laatsten en met een vergrote kans dat zij later geweld zullen plegen tegen mensen. Als volwassenen dieren mishandelen, bestaat de kans dat deze volwassenen ook huiselijk geweld en mogelijk ook andere misdrijven en/of geweldsdelicten plegen, gepleegd hebben of het zullen doen. Deze inzichten leidden in de bovengenoemde landen tot concrete toepassingen en strategieën, zoals de oprichting van plaatsen waar huisdieren van mishandelde vrouwen ondergebracht kunnen worden en/of het mogelijk maken van het opnemen van mishandelde vrouwen met hun huisdier in opvangthuizen. Bovendien worden campagnes gevoerd om het publiek en professionals op de hoogte te brengen van dit verband. Dierenartsen spelen dan ook een belangrijke rol in de signalering van dierenmishandeling en huiselijk geweld (Enders-Slegers en Janssen, 2009). Hetzelfde kan men stellen met betrekking tot de dierengedragstherapeut die net als de dierenarts vaak beschikking krijgt over gevoelige informatie.

Gezien het kleine percentage van dierenartsen en dierengedragstherapeuten dat klaarblijkelijk effectief actie onderneemt bij een vermoeden van het bestaan van huiselijk geweld en/of dierenmishandeling, is het nodig dergelijke beroepsgroepen hiervoor gevoelig te maken en hen te informeren omtrent de mogelijkheid om daadwerkelijk en correct melding te maken (Sharpe en Wittum, 1999; Yoffe-Sharp en Loar, 2009). Als redenen om dit niet te doen voeren betrokkenen vaak volgende argumenten aan: het ontbreken van echte bewijslast, het ontbreken van specifieke kennis, het niet weten waar zij terecht kunnen met de melding, angst voor verstoring van de relatie met de cliënt, het schenden van de privacy, het gevoel niet het recht te hebben om zich te mengen of omdat ze vinden dat het hun taak niet is (Enders-Slegers en Janssen, 2009). Beide auteurs besluiten hun rapport met de mogelijke beleidsmaatregelen die genomen zouden kunnen worden uitgaande van het verband tussen dierenmishandeling en huiselijk geweld. Het finale doel is het verhogen van het bewustzijn van het verband tussen dierenmishandeling en huiselijk geweld en dit nadien in stand te houden, onder andere door het verwerven van de noodzakelijke politieke en maatschappelijke steun, het geven van voorlichting, het opzetten van een onderzoeksprogramma en op basis hiervan informatieknoppunten te realiseren met betrekking tot eventuele dierenmishandeling en huiselijk geweld.

Voor zover de auteurs bekend is, is er in België nog geen initiatief genomen om meldingen door dierenartsen en andere dienstverleners systematisch te centraliseren en te bestuderen. Vermits er geen argumenten zijn

die doen veronderstellen dat de situatie in België anders is dan in de andere geïndustrialiseerde landen, achten de auteurs het dan ook noodzakelijk dat professionals, waaronder dierenartsen en dierengedragstherapeuten, weten wat hun rechten en plichten zijn en vooral ook, waar zij terecht kunnen wanneer zij geconfronteerd worden met een vermoeden van onder andere partnergeweld, kindermishandeling en/of dierenmishandeling.

HET WETTELIJKE KADER VAN EEN EVENTUELE MELDING

Bij de beoordeling van het feit of men al dan niet melding moet maken, komen een aantal elementen naar voor die eventueel in tegenspraak kunnen zijn met elkaar en waarvan een grondige afweging noodzakelijk is. Het is belangrijk dat men zich daarbij steunt op de definities zoals ze in de Belgische wetgeving zijn opgenomen. In wat volgt wordt daarom nagegaan wat de wetgeving is en welke mogelijkheden er zijn op de verschillende vlakken.

Verplichting tot het melden van intrafamiliaal geweld en/of extrafamiliale kindermishandeling

Intrafamiliaal geweld

Wordt als intrafamiliaal geweld beschouwd, iedere vorm van fysiek, seksueel, psychisch of economisch geweld tussen leden van een zelfde familie, ongeacht hun leeftijd (Ministerie van Justitie, 2006).

Extrafamiliale kindermishandeling

Wordt als extrafamiliale kindermishandeling beschouwd, iedere vorm van fysiek, seksueel, psychisch of economisch geweld op de persoon van een kind door iemand die niet tot zijn/haar familie behoort (Ministerie van Justitie, 2006).

Het is de eerste plicht van elke persoon die al dan niet in vertrouwen in kennis wordt gesteld van (kinder)mishandeling, om daadwerkelijk hulp en zorg te verstrekken. Het niet verlenen van bijstand aan een persoon in gevaar wordt strafrechtelijk beteugeld door het strafwetboek (schuldig verzuim). Ter illustratie worden enkele relevante artikels aangehaald. Voor de integrale tekst en referenties wordt verwezen naar de originele wetteksten.

Art. 422bis. *“Met gevangenisstraf van acht dagen tot (een jaar) en met geldboete van vijftig frank tot vijfhonderd frank of met een van die straffen alleen wordt gestraft hij die verzuimt hulp te verlenen of te verschaffen aan iemand die in groot gevaar verkeert, hetzij hij zelf diens toestand heeft vastgesteld, hetzij die toestand hem is beschreven door degenen die zijn hulp inroepen. Voor het misdrijf is vereist dat de verzuimer kon helpen zonder ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen. Heeft de verzuimer niet persoonlijk het gevaar vastgesteld waarin de hulpbehoevende verkeerde, dan kan hij niet worden gestraft, indien hij op grond van de*

omstandigheden waarin hij werd verzocht te helpen, kon geloven dat het verzoek niet ernstig was of dat er gevaar aan verbonden was.”

Art. 422ter. *“Met de straffen in het vorige artikel bepaald wordt gestraft hij die, hoewel hij in staat is het te doen zonder ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen, weigert of nalaat aan iemand die in gevaar verkeert, de hulp te bieden waartoe hij wettelijk wordt opgevorderd; ....”*

De vrees om beschuldigd te worden van laster en eerroof indien men een onterechte melding maakt

De vrees beschuldigd te worden door diegenen van wie men melding zou maken, houdt vele mensen ervan weg om melding van dierenmishandeling of potentieel intrafamiliaal geweld te doen. Nochtans is dit gevaar niet groot wanneer men voorafgaandelijk alle argumenten op een rij zet en tegen elkaar afweegt. Indien er voldoende argumenten zijn om met rede te kunnen veronderstellen dat er mishandeling van familieleden of dieren gebeurt, dan is het noodzakelijk deze melding ook te doen. Men dient ervoor te zorgen dat alle argumenten genoteerd zijn, waar mogelijk met bewijzen of referenties, en dat het bewijs van alle stappen die werden ondernomen, goed wordt bijgehouden, zodat men er achteraf op kan terugvallen. De beschuldiging van laster, aanranding van de eer of de goede naam wordt eveneens beschreven in hoofdstuk V van het strafwetboek. Hieromtrent worden hieronder enkele relevante artikelen opgenomen en wordt verder verwezen naar de originele wetteksten voor raadpleging.

Art. 443. *“Hij die in de hierna aangeduide gevallen aan een persoon kwaadwillig een bepaald feit ten laste legt, dat zijn eer kan krenken of hem aan de openbare verachting kan blootstellen, en waarvan het wettelijk bewijs niet wordt geleverd, is schuldig aan laster; wanneer de wet het bewijs van het ten laste gelegde feit toelaat, en aan eerroof, wanneer de wet dit bewijs niet toelaat. Wordt een genoegzaam bewijs geleverd, dan geeft de tenlastelegging geen aanleiding tot enige strafvervolgung.”*

Art. 449. *“Indien er op het ogenblik van het misdrijf een wettelijk bewijs van de ten laste gelegde feiten bestaat en het blijkt dat de beklaagde de tenlastelegging heeft gedaan zonder enige reden van openbaar of van privaat belang en enkel met het oogmerk om te schaden, wordt hij, als schuldig aan kwaadwillige ruchtbaarmaking, gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot twee maanden en met geldboete van zesentwintig euro tot vierhonderd euro of met een van die straffen alleen.”*

Het beroepsgeheim

Ook het beroepsgeheim wordt aangehaald als reden om geen aanklacht of melding te doen. De eerste vraag zou al kunnen zijn of dierenartsen en dierengedragstherapeuten al dan niet gebonden zijn door beroepsgeheim. Verder kan bekeken worden wat hier juist wordt bedoeld en wat de hiërarchie van waarden is, met

andere woorden in welke mate het respect voor de privacy van de ene (de mogelijke dader) belangrijker is dan het belang van de andere (het potentiële slachtoffer). Bij dit laatste moet men zich misschien ook afvragen welke status het dier verdient. Het beroepsgeheim wordt eveneens omschreven in het strafwetboek, meer bepaald in artikel 458. Hieruit blijkt duidelijk dat de wetgeving, die strikt is, in een uitzondering voorziet waardoor men in bepaalde gevallen wel een misdrijf ter kennis kan brengen van de procureur des Konings. De voorwaarden hiervan zijn opgenomen in artikel 458bis.

Art. 458. *“Geneesheren, heelkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd, en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte (of voor een parlementaire onderzoekscommissie) getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet hen verplicht die geheimen bekend te maken, worden gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met geldboete van honderd euro tot vijfhonderd euro.”* Vermits de dierenarts of bijvoorbeeld de dierengedragstherapeut vaak naar aanleiding van haar of zijn professionele tussenkomst vertrouwelijk op de hoogte wordt gesteld van bepaalde feiten of deze bij die gelegenheid vaststelt, is het duidelijk dat deze wetgeving hiervoor van toepassing is.

Art. 458bis. *“Eenieder, die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen en die hierdoor kennis heeft van een misdrijf (zoals omschreven in de artikelen 372 tot 377, 392 tot 394, 396 tot 405ter, 409, 423, 425 en 426), gepleegd op een minderjarige kan, onverminderd de verplichtingen hem opgelegd door artikel 422bis (zie hoger), het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings, op voorwaarde dat hij het slachtoffer heeft onderzocht of door het slachtoffer in vertrouwen werd genomen, er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de psychische of fysieke integriteit van de betrokkene en hij deze integriteit zelf of met hulp van anderen niet kan beschermen.”*

Wettelijke mogelijkheden om op te treden bij vaststelling van intimidatie van mensen door middel van honden

Vroeger was intimidatie door het gebruik van honden strafbaar via het strafwetboek, onder artikel 556, doch het artikel werd geschrapt ingevolge de depenalisering van Titel X van het strafwetboek en de besluitwet van 29 december 1945. Deze wijzigingen werden doorgevoerd via de wet van 17 juni 2004 tot wijziging van de nieuwe gemeentewet en de wet van 7 mei 2004 tot wijziging van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming en de nieuwe gemeentewet. Omdat er op strafrechtelijk vlak vaak weinig tot geen gevolg gegeven werd aan deze overtredingen, ondanks het feit dat deze maatschappelijk storend waren, en omdat bepaalde artikelen van Titel X verouderd waren en daardoor in de praktijk geen toepassingsgebied meer hadden, werd beslist deze inbreuken uit het strafrecht te halen en de handhaving er-

van toe te vertrouwen aan de gemeente. De gemeente kan bestraffen met administratieve geldboetes indien deze zijn opgenomen in het politiereglement. Daartoe dient men dus bij de betrokken gemeente na te gaan of dit punt opgenomen werd in het politiereglement en hoe dit gebeurde. Wel is er nog steeds de mogelijkheid om bedreigingen, slagen en verwondingen via het strafrecht te (laten) vervolgen.

De wet op het dierenwelzijn en de verplichting tot het melden van inbreuken

Het dierenwelzijn in België wordt geregeld door de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn van dieren zoals die verschenen is in het Belgisch Staatsblad van 31.01.1987. Het algemene principe is vastgelegd in art. 1: *“Niemand mag wetens handelingen plegen die niet door deze wet zijn voorzien en die tot doel hebben dat een dier nutteloos omkomt of nutteloos een vermindering, een letsel of pijn ondergaat”*. In art 4. § 1 staat: *“Ieder persoon die een dier houdt, verzorgt of te verzorgen heeft, moet de nodige maatregelen nemen om het dier een in overeenstemming met zijn aard, zijn fysiologische en ethologische behoeften, zijn gezondheidstoestand en zijn graad van ontwikkeling, aanpassing of domesticatie, aangepaste voeding, verzorging en huisvesting te verschaffen.”* Beide artikels kunnen worden ingeroepen wanneer er een ernstige aantasting is van de fysieke of psychische integriteit van het dier of wanneer de levensomstandigheden dusdanig zijn dat een dergelijke aantasting er moet uit voortvloeien.

Iedere dierenarts is, gezien de eed die hij heeft afgelegd bij zijn erkenning en op basis van art. 28 van de deontologische code, gehouden de wetten na te leven en (°5) te waken over de bescherming en het welzijn van dieren (Code der Plichtenleer, 2007). Gezien het verkieslijk is dat de federale overheid optreedt en verbaliseert in dergelijke gevallen, wordt aangeraden er contact mee op te nemen.

Bij de beoordeling van de feiten, meer bepaald bij de interpretatie van bepaalde gedragingen die zouden kunnen wijzen op de aanwezigheid van chronische stressoren, dient men er rekening mee te houden dat in sommige omstandigheden de gedragingen het gevolg zijn van mistoestanden in het verleden en niet noodzakelijk steeds een huidige realiteit weergeven. De deskundigheid van de beoordelaar is dus van het grootste belang.

DE PRAKTISCHE INVULLING

Wanneer men op basis van de feiten, wetgeving en informatie waarover men beschikt, in eer en geweten overtuigd is van het feit dat melding moet gedaan worden, dan kan dit op verschillende plaatsen en niveaus gebeuren. Er zijn twee groepen betrokkenen: het huisdier en de gezinsleden. Voor elk kan men bij andere diensten terecht.

Voor de gezinsleden

Via de sociale kaart (www.desocialekaart.be) kan men in de eigen regio verschillende mogelijkheden vinden om het gezin door te verwijzen, op voorwaarde dat het gezin daar aanspreekbaar over is. Is het gezin niet aanspreekbaar over de situatie maar heeft men een sterk vermoeden dat er sprake is van een problematische gezinssituatie, dan kan men terecht bij de vertrouwensartscentra. Daar kan men aangifte doen van een vermoeden van huiselijk geweld. Deze centra bestaan uit personeel dat erin gespecialiseerd is om met dergelijke situaties om te gaan. Bovendien is er op dat niveau geen verplichte inmenging van justitie. De hulpverlening heeft niet (onmiddellijk) de plicht om naar politie/justitie te stappen wanneer zij een melding binnenkrijgt. Als een melding van bijvoorbeeld kindermishandeling toekomt bij een hulpverlener wordt aan de hand van verschillende factoren bepaald wat het verdere verloop van het dossier zal zijn. De hulpverlener kan de melding zelf behandelen, de mensen doorverwijzen binnen de hulpverlening of de feiten melden aan de procureur des Konings onder de voorwaarden van artikel 458bis van het strafwetboek. Primair daarbij is altijd de veiligheid van het kind.

Een melding bij de politie is veel ingrijpender dan bij de hulpverlening. De politie wordt namelijk door het artikel 29 en volgende van het Wetboek van Strafvordering verplicht de situatie van (kinder)mishandeling te melden aan de procureur des Konings. Dit impliceert een verdere afhandeling via gerechtelijke weg (wat buitengerechtelijke hulpverlening evenwel niet uitsluit).

Voor het huisdier

FOD dierenwelzijn – PCE van het FAVV

FOD dierenwelzijn – provinciale controle-eenheden van het FAVV: indien er sprake is van een ernstige aantasting van de fysieke of psychische integriteit van een dier en/of wanneer de betrokkenen er niet in slagen het dier de noodzakelijke zorgen te geven, dan kan men het beste te rade gaan bij de federale instanties bevoegd voor dierenwelzijn. Zij zijn in bepaalde gevallen bevoegd voor inbeslagname van dieren. Indien het gaat om een landbouwhuisdier, dan verwittigt men het beste de provinciale controle-eenheden van het FAVV. Indien het een ander dier betreft, bijvoorbeeld een gezelschapsdier, dan verwittigt men het beste de inspectiedienst van de dienst dierenwelzijn van de FOD volksgezondheid wanneer de integriteit van een dier in kwestie in het gedrang is op een van de vlakken zoals omschreven in §1 van artikel 4. Contactgegevens zijn respectievelijk voor het FAVV: meldpunt-pointdecontact@favv-afsa.be of via het gratis nummer 0800/13550, en anderzijds voor de inspectiedienst dierenwelzijn: voor Vlaanderen of Brussel (NL) : dierenwelzijn.gent@health.fgov.be en voor Wallonië of Brussel (FR) : bea.inspection@health.fgov.be. Let op, de inspectiedienst vraagt een aantal gegevens om de melding te kunnen behandelen. Om daarbij te helpen,

is zowel in het Frans als in het Nederlands op de website van de FOD volksgezondheid een meldingsformulier beschikbaar: <http://www.health.belgium.be/eportal/AnimalsandPlants/animalwelfare/complaints/19066377>.

Politie

De politie dient in het merendeel van de gevallen van dierenmishandeling ook de federale overheidsdiensten in te schakelen. Indien er oneigenlijk gebruik van een dier is, maar het welzijn van het dier is niet in onmiddellijk gevaar, zijn deze niet bevoegd, tenzij men oordeelt dat de omgeving niet voldoet aan de ethologische behoeften van het dier en men op grond daarvan het dier eventueel in beslag neemt.

Ongeacht bovenstaande meldmethoden is het echter steeds aangewezen om daarnaast zelf ook steeds alert te zijn voor eventueel intrafamiliaal geweld of geweld veroorzaakt door kinderen en desgevallend hiervan apart melding te doen bij de bevoegde diensten (zie hoger).

Voor welke dienst kiest men uiteindelijk het beste?

Hierbij is het van belang eerst te bepalen of er onmiddellijk gevaar is en/of er al dan niet een onmiddellijke bedreiging is. In eerste instantie is het belangrijk te denken aan de veiligheid van de betrokken personen. Probeer een zo duidelijk mogelijk beeld te krijgen van de situatie. Blijkt daaruit dat er een acute gevaarsituatie is dan moet onmiddellijk ingegrepen worden. Onmiddellijk gevaar vraagt een onmiddellijke tussenkomst en dat kan in die gevallen het beste gebeuren via een crisisopvangcentrum (www.desocialekaart.be) of de politie. De meeste politiezones beschikken over een dienst specifiek voor de behandeling van familiaal geweld. Deze dienst biedt onder andere de eerste maatregelen ter bescherming van het slachtoffer (bijvoorbeeld opname in een vluchthuis) alsook de eerste maatregelen ten overstaan van de verdachte (volgens de onderrichtingen van het parket). In een later stadium komt de dienst jeugd/gezin/slachtofferbejegening in actie. Zij volgen de situatie op, informeren het slachtoffer, verwijzen eventueel door en evalueren de situatie van de kinderen in het gezin (gevaarsituatie?). Zij stellen tevens een dossier samen waarin alle nuttige informatie omtrent de situatie wordt bewaard en zijn verder het eerste aanspreekpunt voor het parket. Bovendien geven zij algemene informatie omtrent procedures en de werking van politiediensten aangaande intrafamiliaal geweld. Naast slachtofferbejegenaars zijn er ook politiemensen specifiek opgeleid voor het audiovisueel verhoor van minderjarigen. Deze mensen worden na schriftelijke opdracht van de procureur des Konings vaak ingezet voor het audiovisuele verhoor van minderjarige slachtoffers en/of getuigen.

Wanneer er sprake is van een problematische gezinssituatie, doch zonder onmiddellijk gevaar, kan men zelf informatie geven over waar de persoon terecht kan

voor de probleemsituatie. Men dient te proberen met hen te praten (indien mogelijk) en diplomatisch informatie te geven over de verschillende mogelijkheden binnen de hulpverlening. Handig is om zelf steeds informatiebrochures bij te hebben van bijvoorbeeld hulpverleningcentra in de buurt (www.desocialekaart.be). Zo bestaat er een 'crisiskaart voor slachtoffers van partnergeweld', uitgegeven door de provincie West-Vlaanderen waarin handige tips staan over wat te doen. Het kan ook gebeuren dat een van de partners afwezig is. Tijdens diens afwezigheid kan de andere partner de dierenarts of dierengedragstherapeut in vertrouwen nemen om melding te doen van intrafamiliaal geweld. Deze kan dan verschillende dingen voorstellen: bijvoorbeeld naar een vluchthuis gaan (070/220111 – plaats waar de partner het slachtoffer niet kan vinden), naar de politie gaan voor klacht en aangifte, het verlaten van de echtelijke woning, crisisopvang, centrum voor integrale gezinszorg, vrouwen – of mannenopvangcentra, ... Daarbij moet men erover waken dat men binnen het kader van de eigen professionele bevoegdheden en wettelijke mogelijkheden en verplichtingen blijft.

Via de sociale kaart kan men op een eenvoudige manier zoeken welke hulpverleningcentra er in de buurt zijn. Deze sociale kaart is gratis consulteerbaar en voor iedereen toegankelijk. Ze werkt over de provinciegrenzen heen en bevat concrete en actuele informatie over voorzieningen en organisaties binnen de welzijns – en gezondheidssector in Vlaanderen. De fiches van de instellingen bevatten adresgegevens, contactmogelijkheden, openingsuren, een heldere uitleg over de werking en de beoogde doelgroep. Welke ook de stappen zijn die men denkt te zullen zetten, steeds geldt een heel belangrijke regel: "diplomatisch zijn in aanpak en denken aan de eigen veiligheid."

BEDANKING

De auteurs bedanken hartelijk de heer Alain Piret, licentiaat in de rechten, Brigitte De Clercq, hoofdinspecteur van politie en coördinator audiovisueel verhoor minderjarigen in Gent, wordt bedankt voor het kritisch nalezen van het manuscript met het oog op de correctheid van de bronnen en de interpretatie ervan. Eveneens een gemeente dank aan de persoon die op vraag van de redactie van het Vlaams Diergeneeskundig Tijdschrift het artikel grondig heeft nagelezen en van commentaar heeft voorzien.

REFERENTIES

- Cazaux, G., (2001). Het verband tussen geweld jegens mensen en geweld jegens dieren. In: *Mensen en Andere Dieren*. Uitg. Garant. Leuven.. 279-296.
- Enders-Slegers, M.J., Janssen, M.A. (2009). Cirkel van geweld. *Verbanden tussen Dierenmishandeling en Huiselijk Geweld*. Universiteit Utrecht.
- Ministerie van Justitie, 2006. COL 3/2006: Circulaire/omzendbrief college van procureurs generaal bij de hoven van beroep).

Nederlandstalige Gewestelijke Raad Orde der Dierenartsen. (2007). Code der Plichtenleer.
 Sharpe, M.S., Wittum, T.E., (1999). Veterinarian involvement in the prevention and intervention of human violence and animal abuse: a survey of small animal practitioners. *Anthrozoos* 12 (2), 97-104.

Wet betreffende de bescherming en het welzijn der dieren. 14.08.1986. Belgisch Staatsblad. 31.01.1987.
 www.desocialekaart.be
 Yoffe-Sharp, B.L., Loar, L.M., (2009). The veterinarian's responsibility to recognize and report animal abuse. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 234 (6), 732-737.

Niet beperkende literatuurlijst van na 1999 omtrent een mogelijk verband tussen dierenmishandeling en het mishandelen van kinderen.

- Anonymus (2003). RCVS issues guidance on dealing with abuse in animals and humans. *Veterinary Record* 152 (15), 446-447.
- Anonymus (2003). Animal abuse and human violence. *Veterinary Record* 152 (13), 380.
- Anonymus (2003). Student training on recognising animal abuse. *Veterinary Record* 152 (6), 151-152.
- Baldry, A.C. (2005). Animal abuse among preadolescents directly and indirectly victimized at school and at home. *Criminal Behaviour and Mental Health* 15 (2), 97-110.
- Bingen, M. (2006). Kinder- en Dierenmishandeling Gaan Vaak Hand in Hand. *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* 131 (23), 870-871.
- Cazaux, G. (1999). Beauty and the Beast: Animal abuse from a non-speciesist criminological perspective. *Crime, Law and Social Change* 31 (2), 105-126.
- Duncan, A., Miller, C. (2002). The impact of an abusive family context on childhood animal cruelty and adult violence. *Aggression and Violent Behavior* 7 (4), 365-383.
- Faver, C.A., Strand, E. (2007). Fear, guilt, and grief: Harm to pets and the emotional abuse of women. *Journal of Emotional Abuse* 7 (1), 51-70.
- Finlay, F., Lenton, S. (2007). Cross-reporting of animal abuse. *Veterinary Record* 161 (1), 34-35.
- Kogan, L.R., McConnell, S., Schoenfeld-Tacher, R., Jansen-Lock, P. (2004). Crosstrails: A Unique Foster Program to Provide Safety for Pets of Women in Safehouses. *Violence Against Women* 10 (4), 418-434.
- McClellan, J. (2007). Animal cruelty and violent behavior: Is there a connection? *Journal of Security Education* 2 (4), 29-45
- Muscari, M. (2004). Juvenile animal abuse: Practice and policy implications for PNPs. *Journal of Pediatric Health Care* 18 (1), 15-21.
- Piper, H., Myers, S. (2006). Forging the links: (De) constructing chains of behaviours. *Child Abuse Review* 15 (3), 178-187.
- Scott-Park F. (2002). Violence towards animals and humans: exploring the link. *Journal of Small Animal Practice* 43(4), 189-90.
- Sharpe, M.S. Wittum, T.E., (1999). Veterinarian involvement in the prevention and intervention of human violence and animal abuse: A survey of small animal practitioners. *Anthrozoos* 12 (2), 97-104.
- Simons, D.A. Wurtele, S.K., Durham, R. (2008). Developmental experiences of child sexual abusers and rapists. *Child Abuse and Neglect* 32 (5), 549-560.
- Wise, M.E. (2005). Child and animal abuse are linked. *British Medical Journal* 331 (7529), 1408.
- Yamazaki, S. (2010). A comparison of maltreated children and non-maltreated children on their experiences with animals- A Japanese study. *Anthrozoos* 23 (1), 55-67.
- Yoffe-Sharp, B.L., Loar, L.M. (2009). The veterinarian's responsibility to recognize and report animal abuse. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 234 (6), 732-737.